

VỀ VẤN ĐỀ CẤP NƯỚC CHO CÁC ĐÔ THỊ Ở VIỆT NAM

KS. Phạm Thị Phương Nga
Vụ Khoa học-Kỹ thuật

Với tốc độ tăng trưởng kinh tế - xã hội hiện nay, quá trình đô thị hóa ở nước ta sẽ không ngừng phát triển, hòa nhập vào xu thế đô thị hóa của toàn cầu. Theo thống kê, cứ mỗi tuần lễ, dân số các đô thị trên thế giới lại có thêm một triệu người. Tính trung bình trong tương lai, cứ hai người dân thì có một người sống ở đô thị. Ở Việt Nam, dự kiến dân số tại các đô thị vào năm 2020 sẽ tăng lên gần 40%. Hiện có khoảng 14 triệu người sống trong gần 600 đô thị lớn nhỏ, chiếm 20% dân số cả nước. Trong khi đó, dòng người từ nông thôn tràn vào thành thị sinh cơ lập nghiệp do sự phát triển của công nghiệp, thương mại, dịch vụ, giao lưu quốc tế... ngày càng trở nên khó kiểm soát, gây hiện tượng bùng nổ dân số, kéo theo hàng loạt vấn đề về kinh tế-xã hội và môi trường nói chung, đặc biệt là vấn đề cấp nước cho các đô thị.

Các đô thị đang phải thực sự đương đầu với nạn thiếu nước sạch một cách gay gắt. Nhu cầu sử dụng nước ngày càng đa dạng nhưng nguồn tài nguyên nước không phải là vô hạn, thậm chí ngày càng khan hiếm và bị nhiễm bẩn nghiêm trọng. Nhìn ra thế giới, tình hình cũng tương tự. Hàng năm, nhu cầu tiêu thụ nước trên toàn thế giới tăng 2-3% nhưng tổng lượng nước cấp lại không thay đổi, chất lượng nước cấp không đạt yêu cầu. Có đến 80% bệnh tật và 1/3 số tử vong tại các nước đang phát triển là do sử dụng nước bị nhiễm bẩn gây ra. Ước tính trong vòng 30 năm tới, khoảng 1/3 dân số thế giới sẽ bị thiếu nước thường xuyên. Ở Việt Nam, mới chỉ có khoảng 58% dân đô thị được cấp nước sạch. Ở Hà Nội, nơi có mức cấp nước đạt cao nhất cũng chỉ là 100 l/người, nơi thấp nhất là Đà Nẵng 35 l/người, trong khi con số tiêu chuẩn của quốc tế là 150.

Trong những năm gần đây, được sự quan tâm của Nhà nước, nhiều dự án cấp nước đã được đầu tư để cải tạo, nâng cấp và xây dựng mới ở một số đô thị lớn nhỏ như Hà Nội, T.P. Hồ Chí Minh, Hải Phòng, Vũng Tàu, v.v. Tuy vậy, còn xa mới đáp ứng được nhu cầu thực tế. Ngày nay, cả nước ta có gần 200 nhà máy nước với tổng công suất thiết kế 2,5 triệu m³/ngày đêm. Ngoài những nhà máy do nước ngoài trợ giúp như Hà Nội, T.P. Hồ Chí Minh và một vài nơi khác, số còn lại đều rất lạc hậu và xuống cấp nghiêm trọng, chỉ phát huy được 70% công suất thiết kế. Hệ thống đường ống lại cũ nát. Trong tổng

số hơn 5000km đường ống, có 60% là được xây dựng từ 40 năm nay mà chưa một lần được sửa chữa, thay thế. Trong khi đó, tỷ lệ nước rò rỉ, thất thoát chiếm tới 30%. Hiện chỉ có 35% hộ tiêu thụ nước lắp đặt đồng hồ đo nước. Nguồn nước cấp chủ yếu cho các đô thị hiện nay là nước ngầm, nhưng nguồn này ngày càng suy kiệt, dẫn tới nguy cơ thiếu hụt nước ở từng vùng, từng thời gian nhất định. Chưa có đô thị nào đạt 100% dân được cấp nước sạch. Ở Hà Nội, nước cho các khu tập thể cao tầng thường không lên tới tầng hai. Ở các nơi khác, nước lên được cao nhất cũng không quá 10m. Để giải quyết vấn đề này, nhiều giếng khoan đã mọc lên nhưng chính do sự khai thác bừa bãi, vượt quá ngưỡng an toàn đã làm mực nước ngầm giảm mạnh, thậm chí gây lún đất. Ngay cả nước các giếng này cũng bị nhiễm bẩn (nhiễm mặn, nhiễm hữu cơ, nhiễm vi khuẩn...), ảnh hưởng trực tiếp đến sức khỏe dân cư trong vùng và gây nhiều hậu quả lâu dài chưa lường hết.

Trong tương lai, với sự nóng lên của khí hậu toàn cầu, mực nước biển dâng cao, sự tác động ác liệt của hạn hán, lũ lụt, xâm nhập mặn, ... do môi trường sinh thái biến đổi sẽ ngày càng gây sức ép lên nhu cầu nước của đô thị. Ở đây nổi lên vai trò của ngành khí tượng thủy văn trong việc đánh giá và dự báo nguồn cấp nước sạch cũng như nguồn gây nhiễm bẩn nước.

Nước là cuộc sống, là sự phát triển. Sự khan hiếm các nguồn nước đã góp phần gây ra các cuộc xung đột giữa các hộ dùng nước, thậm chí giữa các quốc gia. Ở Trung Đông, các hiệp định về nước là một phần quan trọng của các hiệp ước hòa bình. Việc sử dụng chung nguồn nước là nguyên nhân của các cuộc xung đột giữa các tỉnh của Ấn Độ và giữa Ấn Độ với Băng-la-đét,...

Đã đến lúc mỗi chúng ta cần nhận thức rõ rằng nước là một loại hàng hóa đặc biệt, người dùng nước phải trả tiền, việc khai thác và sử dụng các nguồn nước phải thực hiện theo quy hoạch chung của đô thị, từ đó sẽ góp phần cải thiện nguồn nước cấp. Mặt khác, nhu cầu về nước ở các đô thị đòi hỏi những khoản chi phí khổng lồ. Do đó vấn đề này chủ yếu do chính quyền đô thị đảm nhiệm, vốn đầu tư ban đầu lấy từ ngân sách nhà nước.

Trước nhu cầu ngày càng phát triển của đô thị, cơ sở hạ tầng kiến trúc nói chung và vấn đề cấp nước cho đô thị nói riêng cần được đầu tư đồng bộ và đi trước một bước, đón được nhu cầu phát triển của tương lai, từ đó đánh giá và dự báo được nguồn cấp nước sạch, đầu tư, cải tạo, mở rộng và kết hợp xây dựng nguồn nước mới. Việc cấp nước sạch phải được coi là những giải pháp chiến lược cho sự phát triển lâu bền. Đó cũng là cơ sở để lập các dự án đầu tư quy hoạch phát triển đô thị ngay từ những bước đi ban đầu.